The Alytus Manor Site

The 2021 field evaluation (6 test pits totalling 6.5 m^2) in the S part of the Alytus Manor site (Fig. 1) revealed a valuable archaeological layer in Test Pits 1 and 2, which were on higher ground. Under the surface layer in Test Pit 1, from a depth of 20 cm, was a layer containing 17th–20th-century finds followed from a depth of 50–60 cm by a grey dusty layer containing 16th–17th-century finds and small sherds of Iron Age hand-built pottery, mostly with brushed surfaces (Fig. 2) and at a depth of roughly 90 cm, sterile soil. In Test Pit 2, an analogous layer was identified above the sterile soil, only it had survived fragmentarily and contained no finds.

Marius Petkus,
Darius Balsas,
Rokas Kraniauskas

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – sklypas Mokyklos g. 33; 2 – neišlikusių pastatų vietos (1944 m. aerofotografijos situacija); 3 – išlikę senieji dvaro pastatai; 4 – 2021 m. šurfai. D. Balso brėž.

Fig. 1. A situation plan of the investigation: 1 – the boundaries of the plot at Mokyklos St. 33; 2 – the site of vanished buildings (based on a 1944 aerophotograph); 3 – surviving old manor buildings; 4 – the 2021 test pits.

Sendvario dvaras

2021 m. Klaipėdoje, sklype Mokyklos g. 33, atlikti žvalgomieji tyrimai (1 pav.) Sendvario dvaro sodybos fragmentų (UK 32837) teritorijoje. Sendvaris – seniausias dvaras Klaipėdos apylinkėse, minimas jau nuo 1376 m. Pradžioje tai galėjo būti tik aptvaras, kuriame laikyti gyvuliai Klaipėdos pilies įgulai. Vėliau pastatyti administraciniai gyvenamieji pastatai juos aptarnavusiems žmonėms bei ūkiniai statiniai. XVII a. Sendvarį valdė Jakobas Tiede, Friedrichas Werneris. Pastarasis save kildino iš kilmingos Wernerių von Ursel giminės, tarp kurių būta ir Ordino magistrų. 1723 m. įkurtas naujas administracinis vienetas – Sendvario valsčius, apėmęs 125 kaimus. 1915 m. dvaro rūmai ir tvartai sudeginti. Pastatai XX a. 2 dešimtmečio pabaigoje – 3 dešimtmetyje atstatyti. Per II Pasaulinį karą dauguma Sendvario pastatų išliko nesugriauti (Elertas D., Sendvaris, *Klaipėdos dvarai*. Klaipėda, 2005, p. 5–18). Anksčiau archeologiniai tyrimai Sendvario teritorijoje ir jos aplinkoje nevykdyti.

2021 m. ištirta 17 šurfų, 34 m^2 plotas. Sklype aptiktos 3 pastatų liekanos – dvaro senojo ūkinio pastato, inspektoriaus gyvenamojo namo ir pirmojo gyvenamojo namo pamatai. Sklype aptikti pastatai matomi 1944 m. aerofotonuotraukoje.

Dvaro senojo ūkinio pastato pamatai atidengti sklypo ŠV dalyje ištirtuose šurfuose 1–2 ir 4. Senojo ūkinio pastato pamatų paviršius yra apie 40–70 cm gylyje. Pamatai išlikę fragmentiškai, jie buvo apardyti tiesiant komunikacijas bei įrengiant dabartines asfaltuotas aikšteles. Geriau išlikęs pastato PV sienos pamatas aptiktas šurfe 4. Pamatas yra apie 1,15–1,2 m pločio, sudėtas iš netašytų lauko akmenų, kurių dydis svyruoja nuo 10x7 cm iki 23x12 cm. Akmenys rišti kalkių skiediniu. Tarp pamatinių akmenų gausu raudonų molinių plytų duženų. Šalia pamatų atidengtas netašytų lauko akmenų grindinio fragmentas. Pamatai dėti ant pilkos–juosvos dumblingos žemės – senojo dirvožemio paviršiaus.

2 pav. Šurfe 14 atidengtas pirmojo gyvenamojo namo pamatas ir akmenų grindinys iš ŠV. D. Balso nuotr.

Fig. 2. The foundation and stone paving from the first residential house in Test Pit 14, as seen from the NW.

Dvaro inspektoriaus gyvenamojo namo liekanų rasta šurfuose 5–8. Gyvenamojo namo pamato paviršius atidengtas sklypo Š dalyje, 40–65 cm gylyje. Pamatai išlikę fragmentiškai. Geriau išlikę pastato PR sienos pamatai, kurie aptikti šurfuose 6–7. Šurfe 6 pamatas yra apie 80–100 cm pločio ir apie 30 cm aukščio. Sudėtas iš akmenų, kurių dydis – nuo 10x5 cm iki 40x35 cm. Skiedinio tarp akmenų neaptikta. Šurfe 7 fiksuotas pastato PR sienos fragmentas su molinių plytų grindimis. Pamatas 60 cm pločio, sudėtas iš netašytų lauko akmenų. Tarpai tarp akmenų vietomis užpildyti raudonos spalvos molinėmis pusplytėmis bei jų trupiniais. Pamatai dėti ant juosvos dumblingos žemės sluoksnio paviršiaus.

Pirmojo gyvenamojo namo liekanų rasta šurfuose 14 ir 17. Namo pamato paviršius atidengtas sklypo PR dalyje, 40–50 cm gylyje. ***Šurfe*** 14 fiksuotas pastato ŠV sienos fragmentas (2 pav.). Pamatas 50 cm pločio. Jo viršuje yra išlikęs sienos mūras iš 25x12x6,5 cm dydžio raudonų molinių plytų, rištų kalkiniu skiediniu. Šalia pamato aptiktas netašytų lauko akmenų grindinio fragmentas. Šurfe 17 fiksuotas pastato PV sienos pamato kraštas – apie 35 cm pločio ir 25 cm aukščio fragmentas. Tarpai tarp akmenų vietomis užpildyti kalkių skiediniu ir raudonos spalvos molinių plytų trupiniais.

Dvaro kiemas buvo dengtas akmenų grindiniu (šurfai 2–3, 5, 9–12, 14). Teritorijoje turbūt buvo įrengti du skirtingo laikotarpio grindiniai. Vienas jų atidengtas šurfuose 2 ir 14, apie 50 cm gylyje, pamatų lygyje. Akmenys dėti ant juosvos žemės sluoksnio. Kitas, vėlyvesnis grindinys, aptiktas šurfuose 3, 5, 9–12, po asfalto danga, 10 cm gylyje. Grindinys sudėtas ant 30–35 cm storio smėlio sluoksnio, kuriame rasta pavienių betono gabalų. Grindiniai sudėti iš nuo 7x4 iki 32x18 cm dydžio neskaldytų lauko akmenų.

Tyrimų metu po asfalto danga ir supiltiniais XX a. II pusės sluoksniais maždaug nuo 30–60 cm gylio aptikti 20–40 cm storio juosvos žemės su griuvenomis ir XIX–XX a. pradžios pavieniais radiniais kultūriniai sluoksniai. Giliau šurfuose fiksuotas 45–70 cm storio pilkšvos–juosvos dumblingos žemės sluoksnis. Dvaras buvo pastatytas žemoje pelkėtoje vietoje. Dumblingame sluoksnyje rasta XVII–XIX a. pradžia datuojamų radinių. Išsiskyrė šurfas 17, kuriame 90 cm gylyje aptiktas apie 30 cm storio griuvenų sluoksnis su raudonomis molinėmis plytomis ir jų nuolaužomis. Sveikų plytų dydis – 32x16x8 cm. Griuvenų sluoksnis turbūt suformuotas nugriovus senuosius XVI–XVII a. dvaro pastatus.

Ištirtuose šurfuose atidengtos ir užfiksuotos Sendvario dvare XX a. I pusėje stovėjusių pastatų liekanos, aptiktas XIX a. pabaigos – XX a. vidurio akmenų grindinys. Tyrimų metu fiksuoti nuo 40 cm iki 1,4 m storio kultūriniai sluoksniai, kuriuose rasta XVII–XX a. datuojamų radinių – stiklinių butelių duženų, glazūruotų puodynių šukių, kaolininių pypkių kotelių ir koklių fragmentų. Radiniai saugojimui perduoti MLIM.

Sendvaris Manor

The 2021 field evaluation (17 test pits totalling 34 m^2) on the fragmented grounds of the Sendvaris Manor complex at Mokyklos St. 33, Klaipeda (Figs. 1–2) revealed the remains of the foundations of 3 buildings: an old manor outbuilding, the inspector's residence, and the first residence, which are visible in a 1944 military aerophotograph. The test pits yielded the remains of buildings that stood at Sendvaris Manor in the first half of the 20th century, late 19th – mid-20th-century stone paving, and 0.4–1.40 m thick cultural layers containing 17th–20th-century finds.

Marius Petkus, Darius Balsas, Rokas Kraniauskas

Joniškės dvaras

2021 m. Klaipėdoje, Joniškės dvaro teritorijoje, sklype Mokyklos g. 18A atlikti detalieji ir žvalgomieji tyrimai. 2016 m. ištirti 6 šurfai (15 m^2 plotas), kuriuose aptikti 0,6–2,2 m storio XVIII–XX a. kultūriniai sluoksniai ir atidengti dviejų XVIII–XX a. pradžios dvaro pastatų pamatai (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 706).

Joniškės dvaro istorijos pradžia – XVII a., kai 1638 m. hausfogtas Adamas Krohnas kaip ištikimas hercogo tarnas Kulmo teise tarp malūno ir valsčiaus plytinės gavo du arimų ir pievų sklypus, Mažąją lanką ir Avių diendaržį. Per Septynerių metų karą dvarą nusiaubė rusai. XIX a. viduryje Joniškės dvaras pradėtas skaidyti į mažus sklypus, kurie buvo nuomojami. Tai buvo Joniškės kaimo pradžia. Dvaro pastatai sugriauti per II Pasaulinį karą. Šiandien Joniškės dvare išlikęs tik vienas ūkinis pastatas (Demereckas K., Elertas D., Genienė Z., Valančiūtė J., *Klaipėdos dvarai*. Klaipėda, 2015, p. 19–25).

2021 m. pastatų ir inžinerinių komunikacijų vietose ištirti 9 plotai ir 14 šurfų, kurių bendras plotas 1392,5 m^2 (1 pav.). Tyrimų metu sklype aptikta 13 pastatų liekanų. Plotuose 1 ir 2 rasta XVII–XVIII a. vidurio pastatų liekanų. XVII–XVIII a. vidurio dvaro rūmų pastato pamato paviršius atidengtas ploto 1 V dalyje, 40–70 cm gylyje (2 pav.). Pamatai išlikę fragmentiškai, jie buvo apardyti tiesiant komunikacijas ir vėlesnių statybų metu. Geriau išlikęs XVII–XVIII a. vidurio pastato ŠR sienos pamatas su 3 vidinėmis patalpomis. Vienoje patalpoje atidengtos raudonų molinių plytų grindys. Kitoje patalpoje rasta XVII a. datuojamų koklių sankaupa (3 pav.). Pastato dalis su patalpomis